

Archeologische begeleiding van de sloop van
'Slachthuis Declerck' te Westkerke
(oktober/november 2012)

W. Dhaeze

Oudenburg, 2012

Colofon

Archeologisch Rapport Oudenburg 15

Archeologische begeleiding van de sloop van 'Slachthuis Declerck' te Westkerke
(oktober/november 2012)

Foto voorblad:	-
Terreinwerk:	Wouter Dhaeze
Metaaldetectie:	-
Materiaaldeterminatie:	-
Rapportage:	Wouter Dhaeze
Tekeningen en grafische verwerking:	Wouter Dhaeze
Beeldmateriaal:	Wouter Dhaeze

Inhoudsopgave

Administratieve fiche.....	4
1. Inleiding.....	5
2. Verantwoording ingreep (historische betekenis).....	8
3. Het onderzoek.....	9
3.1. Begeleiding 'satellietprojecten' Vervlotenweg en Gistelsesteenweg	9
3.2. Begeleiding sloop 'Slachthuis Declerck'	10
4. Conclusie en aanbevelingen.....	12
Bibliografie	13

Administratieve fiche

Administratieve gegevens	
Locatie	West-Vlaanderen, Oudenburg, Westkerke, Gistelsesteenweg 10
Naam site	Slachthuis Declerck
Ligging	Gistelsesteenweg, Vervlotenweg, Oude Brugseweg, Westkerkestraat
Lambert-coördinaten	NW-hoek projectgebied: x: 55200, y: 206982 ZW-hoek projectgebied: x: 55209, y: 206918 NO-hoek projectgebied: x: 55272, y: 206988 ZO-hoek projectgebied: x: 55234, y: 200915
Kadastrale gegevens	Oudenburg, 4de afdeling, sectie B, perceel 92v
Projectcode	WE-OS-12
Opdrachtgever	VMSW
Uitvoerder	Stad Oudenburg
Projectverantwoordelijke (vergunninghouder)	Wouter Dhaeze
Metaaldetectie	-
Nr. opgravingsvergunning	2012/319
Nr. vergunning metaaldetectie	-
Bewaarplaats archief, vondsten en stalen	RAM, Abtsgebouw, Marktstraat 25, 8460 Oudenburg
Grootte projectgebied	8533m ²
Grootte onderzoeksgebied	2708m ²
Uitvoeringstermijn veldwerk	oktober/november 2012
Omschrijving onderzoekopdracht	
Type onderzoek	Waarderend archeologisch onderzoek
Onderzoeksmethode	Proefsleuven, testputten
Bijzondere voorwaarden	Ja
Archeologische verwachtingen	Mogelijke aanwezigheid van middeleeuwse sporen
Wetenschappelijke vraagstelling	-
Doel opdrachtgever	Verkaveling
Randvoorwaarden	-
Raadpleging specialisten	
Staalname	-
Conservatie	-
Wetenschappelijk advies	-

1. Inleiding

Dit rapport is de schriftelijke neerslag van de begeleiding van het sloopwerk van het voormalig slachthuis Declerck te Westkerke (deelgemeente van Oudenburg) (fig. 1 t.e.m. 4). Dit art-decogetint slachthuis werd gebouwd in jaren 1920 (Callaert & Hooft 2003, 125) en was in gebruik tot in 1974 (exportslachthuis Julien Declerck).

De site werd gekocht door WoonWel cvba, een lokale sociale huisvestingsmaatschappij, die er 36 sociale woningen plant. Naast de site van het voormalig slachthuis werd ook het aanpalende weiland (Oudenburg, 4de afdeling, sectie B, perceel 87d), en enkele andere percelen langs de Vervlotenweg, Gistelsesteenweg en Westkerkestraat aangekocht (fig. 5). De werkzaamheden werden in drie fasen opgedeeld (fig. 5). De site 'Slachthuis Declerck' en aanpalend weiland vormen samen fase 1. Voor een betere afstemming ging fase 2 eerder van start dan fase 1. Op het moment dat de archeologische begeleiding van de sloop van het voormalig slachthuis plaatsvond, was men al bezig met het bouwen van huizen op de loten van fase 2. Fase 3 is gepland voor de toekomst.

Fig. 1. Situering van de site 'Slachthuis Declerck' op de topografische kaart (situatie vóór de sloop). De terreinen van het voormalig slachthuis zijn in doorzichtig rood aangegeven.

Fig. 2. Zicht op de voorzijde van de site 'Slachthuis Declerck' met bijhorende woning (Oudenburg, Westkerke, Gistelsesteenweg 8-10) (foto: Kris Vandevorst, 01-01-2002, ©Vlaamse Gemeenschap). Bemerkt rechts op de foto de torenspits van de kerk van Westkerke.

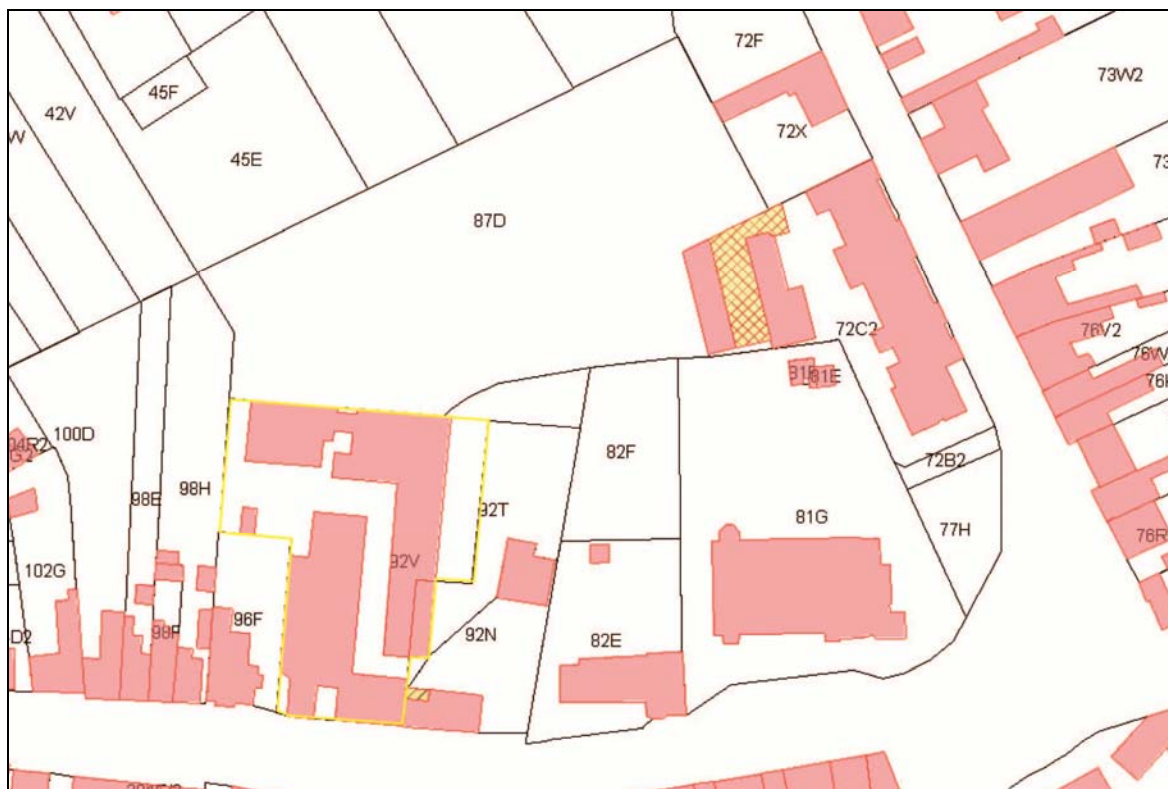

Fig. 3. Situering van de site 'Slachthuis Declerck' op de kadasterkaart (situatie vóór de sloop).

Fig. 4. Situering van de site 'Slachthuis Declerck' op de satellietfoto (situatie vóór de sloop).

Fig. 5. Kadasterplan met de fasering van de werken. De site 'Slachthuis Declerck' en aanpalend weiland vormen samen fase 1.

2. Verantwoording ingreep (historische betekenis)

Om een aantal specifieke redenen werd een archeologische opvolging als relevant beschouwd. De site bevindt zich in de historische kern van Westkerke. Over de geschiedenis van Westkerke is niet veel geweten. Het toponiem verraadt dat Westkerke als nieuwe kern westwaarts van Roksem moet zijn ontstaan. Dit gebeurde vermoedelijk in de achtste eeuw. De oudste vermelding van Westkerke duikt op in een document uit 877. De Sint-Audomaruskerk gaat wellicht teruggaat tot een vroegmiddeleeuwse bidplaats (Meulemeester 1988, 73-74). Er kan worden vermoed wordt dat er ten laatste vanaf die periode (9de eeuw) rondom de kerk verspreide of geconcentreerde bewoning lag. Op de Ferrariskaart (1777) is in de zone ten westen van de kerk licht geconcentreerde bewoning vast te stellen (fig. 6). De zone omsloten door de Oude Brugseweg in het noorden, de Vervlotenweg in het westen en de Gistelsesteenweg in het zuiden omvat de kerk, akkerland, licht geconcentreerde bewoning met bijhorende moestuinen en ten westen van de kerk een door een brede, ovaalvormige gracht omgeven boerderij. Deze bewoning kan worden bestempeld als een hoeve met walgracht. Van belang is dat de site 'Slachthuis Declerck' deels op deze boerderij moet worden gesitueerd.

Fig. 6. Uittreksel uit de Kaart van Ferraris met centraal de kerk van Westkerke, links daarvan een door een ovaalvormige gracht omgeven boerderij. De site 'Slachthuis Declerck' ligt deels op deze boerderij.

In Westkerke zelf werd tot nu toe nauwelijks archeologisch onderzoek verricht. In 1992 werden de aanpassingswerken aan het kruispunt Westkerkestraat-Gistelsesteenweg door Yann Hollevoet begeleid. Ten behoeve van deze werken werd het vroegere kerkhof ontruimd en een tweetal woningen afgebroken. De eigenlijke werken omvatten onder meer de plaatsing van nieuwe rioleringen en de aanleg van parkeerplaatsen ter hoogte van de kerk. Controle van de werken leverde geen resultaten op met uitzondering van wat muurwerk nabij de zuidelijke buitenmuur van de kerk. Het betrof een muur met baksteenparement en mogelijke steunberen die aansluitte op een oudere, haaks geörienteerde veldstenen muur (Hollevoet 2001, 87). Ook in 2008 werd bij waarderend onderzoek in de onmiddellijke nabijheid van de parking aan de kerk (aan de achterzijde van de Westkerksestraat 166) geen sporen ontdekt. Sporen en vondsten uit de Romeinse tijd werden tot nu toe op twee plaatsen aangetroffen. In 1989 kwam langs de Eernegemsestraat, ten zuiden van de dorpskom van Westkerke, een Romeinse gracht uit de Hoge Keizertijd aan het licht tijdens afgravingswerken van een weiland, ten behoeve van de bouw van een loods (Hollevoet 1990, 63). In 2010 werden in een proefsleuven campagne langs de Vervlotenweg sporen van een inheems-Romeinse nederzetting aangetroffen (Dhaeze & Velle 2010).

3. Het onderzoek

De geplande verkaveling werd door Kurt Van Craeynest, stedenbouwkundig ambtenaar van de stad Oudenburg, kenbaar gemaakt aan Wouter Dhaeze, gemeente-archeoloog van de stad Oudenburg. Het dossier werd tevens opgevolgd door Sam De Decker en Jessica Vandevelde, beiden erfgoedconsulent voor de provincie West-Vlaanderen. Beide instanties adviseerden om het terrein van het voormalig slachthuis en het aanpalend weiland archeologisch te waarderen. Op de coördinatievergadering van 28 maart 2012 werd beslist om het archeologische luik van fase 1 in twee delen op te splitsen. Er werd beslist om het te slopen terrein te laten begeleiden door de gemeente-archeoloog van Oudenburg. Deze kreeg als opdracht enerzijds de sloop van de vloerplaten en de funderingen van de bestaande gebouwen op te volgen en anderzijds het bebouwde gedeelte te waarderen. Het aan de noordzijde van het voormalige slachthuis gelegen weiland diende door een archeologisch bedrijf te worden gewaardeerd d.m.v. proefsleuven. Na aanbesteding door het VMSW werd de opdracht toegekend aan Monument Vandekerckhove N.V.

3.1. Begeleiding 'satellietprojecten' Vervlotenweg en Gistelsesteenweg

Tijdens de maand oktober 2012 werd op meerdere momenten (04/10 en 8-12/10/2012) het graven van de funderingssleuven voor de sociale woningen langs de Vervlotenweg 6 (Oudenburg, 4de afdeling, sectie B, percelen 124f en 124g) en langs de Gistelsesteenweg 12, 14, 16 en 18 (Oudenburg, 4de afdeling, sectie B, percelen 98e, 98f, 98h en 100d) geïnspecteerd. In de sleufwanden werden geen structuren opgemerkt.

3.2. Begeleiding sloop 'Slachthuis Declerck'

Op 19, 20 en 28 november 2012 werden de slopingswerken begeleid. Al snel was duidelijk dat de mate van verstoring veel groter was dan aanvankelijk ingeschat. De funderingsmuren van het slachthuis waren opvallend diep (ca. 1 m, soms tot 1,50 m). Het terrein was verder doorspekt met kelders, waterputten en diverse rioleringen en afvoeren (fig. 7 en 8). De begeleiding werd bemoeilijkt door het slechte weer (overvloedige regenval). Doordat de VMW de afvoer naar de Gistelsesteenweg had afgesloten, kon het regenwater niet weg en moest het terrein tijdens de slopingswerken meermaals worden bemaald. Door het waterverzadigde karakter van het terrein heeft de kraan zo goed als niets onaangetast kunnen laten.

Fig. 7. Zicht op de zuidoostelijke hoek van de site 'Slachthuis Declerck' tijdens de slopingswerken.

Fig. 8. Zicht op de noordelijke zijde van de site 'Slachthuis Declerck' tijdens de slopingswerken.

Om toch enig inzicht te krijgen in de archeologische potentie van het terrein, werd langs de oostelijke rand van de site, een zone die slechts was afgedekt door een laag asfalt, een proefsleuf van ca. 2 op 22 m getrokken (fig. 9 en 10). Het moederzand werd bereikt op een diepte van ca. 60 cm. De originele podzol was door bioturbatie in de teellaag opgenomen. Op het grondvlak waren roestvlekken (oer), witgrijze vlekken (uitloging) en onderdelen van windvallen te zien. Archeologische sporen werden niet waargenomen.

Fig. 9. Plangebied met in het geel de proefsleuf aangelegd langs de oostelijke rand van de site 'Slachthuis Declerck' en in het rood het minst verstoorde gedeelte van de site 'Slachthuis Declerck'.

Fig. 10. Zicht op de proefsleuf langs de oostelijke rand van het voormalig slachthuis.

4. Conclusie en aanbevelingen

De constructie van het slachthuis, alsook het feit dat de slopingswerken in slechte en moeilijke omstandigheden plaats vonden, heeft gezorgd voor een ernstige verstoring van de ondergrond. In die mate zelfs dat het grootste deel van het terrein te zwaar verstoord is voor verder archeologisch onderzoek. In de proefsleuf gegraven langs de oostelijke rand van het terrein kwamen geen archeologische sporen aan het licht. Uit dit alles kan worden besloten dat vervolgonderzoek in het centrale en oostelijke deel van het terrein van het voormalige slachthuis niet is aangewezen. Anders is het gesteld met het westelijke deel van de site (fig. 9: zone omzoomd door een rode lijn) (opp. ca. 800 m²). Daar is de verstoring veel minder – het merendeel van het terrein was afgedekt door een laag asfalt – waardoor eventuele archeologische sporen, waaronder een deel van de hoeve met walgracht die op de Ferrariskaart figureert, wel nog deels zijn bewaard. Indien vervolgonderzoek wordt aanbevolen van het weiland ten noorden van het slachthuis, dan zou het aangewezen zijn om ook de westelijke zone van de site van het voormalige slachthuis mee te nemen in het archeologische vervolgonderzoek.

Bibliografie

Dhaeze W. & Velle P. 2010: *Waarderend archeologisch Onderzoek te Westkerke, site Vervolotenweg (1, 2, 6, 13, 26 en 27 april 2010)*, Archeologische Rapporten Oudenburg 8, Oudenburg.

Meulemeester J.L. 1988: Uit het Kerkelijk Kunstpatrimonium van Oudenburg. In: *Tentoonstellingscatalogus Kerkschatten uit Oudenburg*.

Callaert G. & Hooft E. met medewerking van Struyf J. 2003: *Inventaris van het bouwkundig erfgoed, Provincie West-Vlaanderen, Gemeente Oudenburg, Deelgemeenten Ettelgem, Roksem, Westkerke, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen WVL1, (onuitgegeven werkdocumenten)*.

Hollevoet Y. 1990: Westkerke (Oudenburg, W.-Vl.): Romeinse gracht, *Archeologie* 1990, 63.

Hollevoet Y. 2001: Nieuwe gegevens over een rijk verleden. Nogmaals archeologie in Oudenbrug, *Brugs Ommeland* 41, 67-88.

http://www.kbr.be/collections/cart_plan/ferraris/ferraris_nl.html (kaart van Ferraris, kaartblad Oostende)